

Domáci glasovi

Štev. 105.

Lienz, ponedeljek 27. maja 1946.

Leto. 2.

"DELO ZA MIR SE ŠE NI PRIČELO"

Znani ameriški časnikar Walter Lippman je v ameriškem listu "New York Herald Tribune" od 4. maja objavil svoj prvi članek, od-kar se je vrnil v Združene države po potovanju, na katerem je obiskal številne evropske prestolnice. V članku pravi med drugim:

"Predno poskusim javiti, kaj vse sem videl v Evropi, moram v uvodu pojasniti nekatere stvari.

Prva je ta, da nisem imel niti časa niti priložnosti, da bi se sam prepričal o življenjskih razmerah in političnih nazorih velikih ljudskih mas. Kar se tega tiče, imam poleg začasnih vtisov turista samo nekaj pisarnih in ustmenih izjav od ljudi, katerih glavni posel je izpraševati in poročati. Končno, pogovarjal sem se z dobršnim številom odgovornih in uglednih ljudi, toda da bi mogli odkrito govoriti, sem vsakega prepričal, da ne bo prišlo v javnost niti to, kar so povedali, niti dejstvo, da sem jih videl.

Najvažnejši zaključek, ki ga moram objaviti, je izven vsake debate, o tem sem prepričan. A to je, da vse evropske vlado, vse stranke in vsi vodilni ljudje delajo, kakor da bo prišlo še do ene svetovne vojne.

So ljudje, ki se je bojijo, so tudi taki, ki si jo želijo, najdete take, ki mislijo, da je neizbežna, pa tudi take, ki mislijo, da jo je mogoče preprečiti. Toda med vsemi tistimi, in to brez izjeme, ki vodijo evropsko politiko ne ozirajse na Amerikance, ki se nahajajo v posebno čudovitem položaju, - slišite edini in odločilni stavek, da je vojna možna in da morajo delati, kakor da bo prišlo do vojne.

In posledica? Ne samo, da ni miru, ampak tudi delo za ustvaritev miru še ni pričelo. Če kdo smatra, da je to samo lahkomišelná predpostavka in pretirana trditev, naj premisli to nenavadno dejstvo: Od preteklega septembra že se zavezniki pripravljajo na tisto, kar imenujejo "mirovna konferenca", ki bo v Parizu. Takrat bo minilo več kot 12 mesecev, od kar je bila Nemčija poražena, in vendar vprašanje Nemčije ni niti na dnevnem redu mirovne konference.

G. Bidault, zastopnik Francije, se trudi, da bi dobil pravico za razpravljanje ene točke v nemškem problemu. G. Byrnes pa s svojim predlogom glede mirovne pogodbe z Avstrijo nežno načentja rebove nemškega vprašanja, toda v svojem predlogu za razorožitev namiguje, da tudi on začentja verjeti, da zavezniki ne smejo pozabiti, da je najvažnejše delo mirovne konference to, da napravi konec vojnemu stanju z glavnimi sovražnimi državami. Dejstvo, da g. Bidault in g. Byrnes še nista prepričana, da bi mogla uspeti glede debate o nemškem vprašanju, je objektivni dokaz, da zavezniki ne delajo za izgraditev miru, naj delajo kar koli....

DRUGO ZADEVE. Ako razumemo, zakaj se ta takozvana mirovna konferenca ne bavi z Nemčijo, tedaj se bomo približali jedru te za-

deve. To je nevarno in negotovo tli, toda, če naj Amerikanci igrajo koristno vlogo v Evropi, morajo iti do dna.

Leta 1942 so sile Osi kontrolirale vso Evropo in Vzhodno Azijo. Bili so pri Stalingradu, El Alamejnu, pred vrati Indije, Aljaskе in Avstralije. S porazom osnih sil so ti široki predeli zemeljske krogle spat odprti; zmagoslavni zavezniki so se srečali sredi Nemčije, sredi Avstrije, na italijanski in grški meji, na Koreji in Kitajskem.

Dejansko so se tedaj polastili cesarstev Osi: Amerikanci so imeli japonsko cesarstvo, Britanci italijansko, a Rusi nacistično cesarstvo v vzhodnem delu Evrope. Ker sta Nemčija in Japonska sedaj nemočni, so zavezniki nenadoma morali najprej obračunati med seboj kot nasledniki osnih sil, predno to storijo z osnimi silami samimi. Neposredno vprašanje ni bilo sedaj, kaj naj se zgodi z glavnimi sovražnimi državami, ampak, kaj naj se zgodi z novo okupiranimi cesarstvi.

PREPIR ZARADI STRATEGIJE. To je tisto, zaradi česar smo se pripravili dejansko že od velikega in nikdar izčrpno objavljenega prepira med Stalinom in Churchillom zaradi strateškega načrta. Jedro te nesloge je bilo, kako naj Anglo-saksonci vodijo vojno ali naravnost proti Nemčiji v zapadni Evropi ali skozi občutljivi železodrec Sredozemlja. Spor pa je bil političen. Bistvo je bilo v tem, ali bodo Britanci in Amerikanci ob koncu vojne imeli v svoji posesti Dunaj in Budimpešto in Balkanski polotok. Kot je znano, je problem rešil generalštab. Naši ljudje so verjeli, da bo ta odlok hitreje in z manj žrtvami sklenjal vojno.

Glavni problemi, ki sedaj delijo zaveznike, nastajajo iz tega položaja: Ali bodo Rusi ostali, ali se bodo umaknili iz Podonavja in Balkana in ali bodo mogli Britanci obdržati svoj monopol nad Sredozemljem in bližnjim Vzhodom, če se Rusi ne umaknejo. Nihče, najmanj pa Rusi, ne verjame, da se bo politična meja med Rusi in Britanci ustalila na sedanjih položajih.

UPANJE, DA SE RUSI USTADRJO: To je tisto, zaradi česar vsak državnik v Evropi misli, da mora delati tako, kakor da bo prišlo med Vel. Britanijo in Rusijo do vojne, v katero bodo potegnili vse druge narode. Z velikim optimizmom pravijo, da upajo, da se bodo Rusi - čim se jim pokaže pest - ustavili in se pričeli umirati. Toda nihče ni toliko optimista, da bi smatral, da je mogoče prepričati Ruse k umiku in da bodo pustili Britanijo kot gospodarjočo silo na Sredozemlju in bližnjem Vzhodu, Amerikance pa kot gospodarje Pacifika in Vzhodne Azije, Osrednjo in Vzhodno Evropo pa prepustili rokam domačih politikov, ki se glede podpore in navodil ozirajo na London in Washington.

Zdaj moremo razumeti, zakaj Nemčija še ni na dnevnem redu mirovne konference. Da povemo resnico: Ker se nemški problem gleda iz Moskve in iz Londona in ker ga smatrajo kot najvažnejše vprašanje v smislu, ali bodo v slučaju vojne Nemce izkoristili Rusi ali zapadni zavezniki. To je tisto žalostno dejstvo. Prepričan sem, da more Amerika marsikaj storiti v tem slučaju, samo če so naši pojmi v tej stvari jasni in odločni."

KAM GRE ŠPANIJA

Problem Španije spada brez dvoma med sporna vprašanja na svetu. O tem so si edini, da sedanja oblika vlade v Španiji pomeni ogrožanje zdravega razvoja k svetovni demokraciji; toda mnenja si mo-

čno nasprotujejo v tem, kako naj se Francoev režim odstrani.

Levičarsko usmerjeni Španci se kakor prej oklepajo misli, da mora zmaga zaveznikov nad fašizmom pripeljati končno tudi v Španiji do vzpostavitve demokratične vlade, in sedaj so razočarani, da njihovi upi ne gredo tako v klas, kot bi čni radi videli.

Franco očividno ni pri volji kar tako izpustiti oblast iz rok. To dokazuje njegov zadnji govor pred španskim parlamentom, ko je poudarjal, da sedanje oblike vlade v Španiji kljub mnogim različnim nazorom ni mogoče označiti kot nedemokratično, ker se opira na nauk krščanstva. Sicer pa da bodo odrejene predpriprave za veliko ljudsko glasovanje o najvažnejših zakonih Španije.

INFLACIJSKE TENDENCE. V tej zvezi bo gotovo zanimivo poročilo nekega britanskega radiskega poročevalca, ki se je pred kratkim vrnil iz Španije. "Kot veste," piše le-ta v "Listener-ju", "je Varnostni svet v New Yorku precej soglasno sklenil podvzeti natančno preiskavo toliko osporavanega španskega vprašanja.

Nam samim je Španija problem, toda njeni prebivalci ne mislijo seveda - kakor danes pač vsi ljudje - samo na politiko, mnogim je vprašanje želodca prav tako važno kot politika.

Španija pa je ravno ena od držav, ki je močno ogrožena zaradi svetovne krize glede preskrba z žitom. Tri zaporedna leta suše so občutno zmanjšala zaloge domače pšenice, uvoz pa zaostaja daleč za minimalno letno potrebo.

To se morda sliši kakor razmere, v katerih bi se moralo stradati, vendar je malo ljudi v Španiji, ki bi bili odvisni od majhnih dnevnih obrokov. Živiljsko važne dobrine si preskrbijo za cene, ki so precej višje od cen v l.1936. To seveda lahko povzroči inflacijo.

Gospodarska inflacija pa ni nič v primeri s politično. Francoev režim ima vse bistvene znake totalitarne države in značilna črta pri vsem je produkcija mnenja mase. Propagandni aparat obdeluje Špance že skoraj 7 let. Postali so žrtev načrtnega ponarejanja dejstev glede državljanske vojne in druge svetovne vojne. Posledica tega je nevarna izolacija napram svetovnemu mnenju.

Seveda ima kolajna tudi drugo stran. Propaganda proti Francu zunaj Španije precej poenostavi sporna vprašanja. Večina, kar se čita v svetovnem tisku, ima bolj malo opraviti z resničnimi dejstvi, vse je le popačeno, odtod nasprotujoča si poročila. Res je, da je Španija danes popolnoma izolirana.

PREGANJANJA. Strasti državljanske vojne še vedno obstoje; lahko se pozabi, da je že 10 let minilo od začetka nesrečne bratovorne vojne, ki je zahtevala milijon človeških žrtve.

Treba je samo iti v Španijo, da spoznate, kako je ta državljanska vojna še vedno v ospredju. General Franco in njegovi pristaši so svojo zmago izkoristili do zadnjega, to zrugo, za katero se mora zahvaliti Hitlerju in Musoliniju. Drastične metode preganjanja so poklile milijone Špancev izven zakona, samo ker so imeli smolo, da pripadajo stronki, ki je izgubila.

Zgodilo pa se ni nič, kar bi ozdravilo prepad med "obema Španijama". Nobena beseda ni padla, ki bi pokazala strpljivost in tovarištvo. Politika oblastnikov pospešuje nasprotja v Španiji, ker načrtno označuje republikance kot "rdeče" in žigosa v izgnanstvu živeče politike kot vojne zločince.

KDO JE ZMAGAL V DRŽAVLJANSKI VOJNI? V prvi vrsti armada, pod katero razumemo kasto armadnih častnikov, ki se zdaj bolj kakor kdaj prej veseli prvenstvenega položaja in ima

najmanj vzroka, da bi pospeševala preobrat: Teoretično gojijo prav kakor Franco simpatije do monarhije.

Nato je še falanga ali nacionalna sindikalistična stranka, Francovo orodje, čigar poglavar je sam. Potem so še pristaši monarhije, ki so se bolj ali manj zadržali, da priznajo edinega prestolonaslednika Don Juana, tretjega sina umrlega kralja Alfonza XIII. So pa tudi milijoni Špancev, ki pripadajo Centrumu, v prvi vrsti katoličani in ki prav tako nasprotujejo republiki, katero smatrajo kot brezversko. Francova propaganda dela iz strahu prebivalstva dobiček, ko trdi, da med sedanjo obliko oblasti in kaosom ni kompromisa.

Parola, ki jo propaganda danes širi med prebivalstvo, je: ali Franco ali komunizer. To je namreč isti trik, kakor ga je Hitler v mednarodnih krogih pred l. 1939 uporabljal. Možje španske levice pa se ne dajo oslepiti s to demagoško parolo. Po njihovem mnenju komunizem pod normalnimi okoliščinami nima izgleda, da bi se v Španiji zakoreninil. Francovi desničarski nasprotniki - večinoma monarhisti, katoličani in ljudje iz trgovskega in denarnega sveta - pa se dajo ustrahovati s prevaro glede komunizma.

KAJ SE BO ZGODILO? Reči moramo, da si je Don Juan med republikanci pridobil precejšnjo priljubljenost. Deloma ker predstavlja upanje na spravo, deloma ker je izdelal program liberalnih in socialnih reform. Morda je mogoče pridobiti armado, ki je v septembru 1936 spravila Franca na oblast, za načrt, da se ga odstrani. Politični voditelji desnice in levice, ki bivajo v Španiji sami, pa so si edini v tem, naj bi začasna vlada vodila posle in odredila vse predpriprave za skorajšnje svobodne volitve.

"Weltpresse" od 23.V.1946.

= : =

MOSKVA PROTI NEOFASISTIČNEMU POČETJU. V nekem poročilu je moskovski radio ostro napadal početja monarhistov in fašistov v Italiji. V poročilu pravi, da fašistični elementi, ki očitno še niso opustili misli na nov pohod na Rim, baje pripravljajo načrt, po katerem naj bi napadli uredništvo nekega monarhističnega časopisa zato, da bi krivdo prevalili na komuniste. V drugih načrtih pa da predvidevajo umore zavezniških vojakov, da bi zasejali nered, ki bi mogli dati povod za razpust komunistične partije. ("Salzburger Nachrichten" od 24.maja 1946.)

NAŠI AMERIŠKI ROJAKI so začeli z akcijo v pomoč begunskim kandidatom oltarja. Akcijo vodi p. Kapistran Ferlin OFM. Čez 20 naših bogoslovcev v Pragui je že dobilo v Ameriki duhovne matere, ki jim bodo po svojih močeh pomagale z denarnimi pošiljkami, pa tudi z obleko in drugimi potrebščinami.

Naši rojaki nas niso pozabili.

ZBOROVANJE SLOMSKOVE DRUŽBE V SPITTALSKEM TABORIŠČU. Dne 23. t.m. se je vršilo v Spittalu zborovanje Slomskove družbe, ki so se ga udeležili nepričakovano mnogi člani. Ze takoj zjutraj so bili deležni prisrčnega sprejema in gostitve. Zborovanje so obiskali tudi zastopniki UNRRE z g. Newshamom na čelu, ki je zatopal ravnatelja špitalskega taborišča. Dalje je bila navzoča Miss. Ross, kateri je poverjeno šolstvo v tem taborišču, potem Miss Michel in Miss Graham, od organizacije YMCA. Prihodnji redni mesečni sestanek je bil določen za 27. junij in se bo vršil v lienskem taborišču.

PO NAŠIH BEGUNSKIH TABORIŠČIH V ITALIJI se buči močna misijonska zavest. V začetku maja je g. prof. Wolbank stopil v noviciat Misijonske kongregacije. Z njim je odšlo v Sieno v noviciat 5 naših deklet.